

*Решету́ха Тетяна,  
кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка,  
[reshtetyana@gmail.com](mailto:reshtetyana@gmail.com)*

*Кушнір Оксана,  
кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,  
Тернопільський національний педагогічний університет  
імені Володимира Гнатюка,  
[oksanakush8@gmail.com](mailto:oksanakush8@gmail.com)*

## **ВИДАННЯ «МАЛОГО КОБЗАРЯ» Т. ШЕВЧЕНКА**

### **КРЕМЕНЕЦЬКОЮ ПРОСВІТОЮ У 1922 РОЦІ**

Українська видавнича справа завжди була чутливою до суспільно-політичних викликів. Не стали винятком і 1920-ті роки, які І. Кривецький назвав найважчим етапом у розвитку українського друкованого слова у краї [6, с. 6].

На Тернопіллі цей процес пов'язаний із містом Кременцем, де національно-культурне життя у той час формувалося «Просвітою» [8, с. 74; 9, с. 124–126]. До статутних завдань створене навесні 1920 року Кременецьке повітове товариство «Просвіта» включало і видавничу діяльність, спрямовану на «книжки, часописи та листівки для народнього читання» [1, арк. 105]. У липні 1920 року відбулося перше засідання Видавничої секції кременецької «Просвіти» [3, арк. 13, 13 зв.]. Серед пріоритетних напрямів її діяльності, визначених у Протоколі від 4 грудня 1920 року, зазначено «підприємства про достарчання для шкіл відповідних підручників і шкільного приладдя» та «згуртування інтелігентних сил м. Кременця для складання підручників та інших книжок популярного змісту і видання журналу-місячника» [3, арк. 19].

Для реалізації статутних завдань просвітяни планували заснувати в місті українську книгарню та друкарню «на паях» (разом із Кременецьким повітовим Союзом кооперативів) [3, арк. 18 зв.]. Створена книгарня була однією з найбільших на Волині, пропрацювала аж до закриття кременецької філії товариства у 1936 році [9, с. 124–126].

Видавнича секція долучилася до формування «Громадського Комітету по влаштуванню Шевченковських свят в м. Кременці та повіті 10–12 березня 1922 року» [2, арк. 1, 1 зв., 2]. Він зініціював підготовку і друк «Малого Кобзаря» та «Короткої біографії Тараса Шевченка» накладом 3 000 і 1 970 примірників відповідно. Усі видання безкоштовно передали під час урочистостей учням шістдесяти шести шкіл Кременецького повіту та чотирьом українським громадам краю [2, арк. 173–176].

Упорядником збірки, автором передмови до неї та «Короткої біографії Тараса Шевченка» став видатний український історик церкви, історіограф, архівіст, професор В. Біднов [2, арк. 42], який у той час працював викладачем Кременецької духовної семінарії, очолював Церковну секцію «Просвіти» та редагував церковно-релігійний часопис «Православна Волинь» [7, с. 9].

Малоформатне (16° аркуша), невелике за обсягом (32 сторінки) видання «Малого Кобзаря» розпочинається короткою біографією Тараса Шевченка, містить текст «Заповіту» та близько двадцяти віршів та уривків з його поем. На форзаці вміщено портрет Кобзаря, кліше для якого було запозичено у Львові за сприяння бібліотекаря Наукового Товариства імені Шевченка Володимира Дорошенка [2, арк. 35].

Друк видань (загальною вартістю 137 710 марок) здійснювався у друкарні братів Юзефових, який спільно оплатили Кременецький повітовий Союз кооперативів, повітове Товариство «Просвіта», Староолексинецьке споживче товариство Так, Кременецький повітовий Союз кооперативів вніс 80 тисяч марок, повітове Товариство «Просвіта» – 10 тисяч, Богоявленське братство» – 5 тисяч, Староолексинецьке споживче товариство – 2 тисячі. Кошти на проведення святкувань, насамперед на видання «Малого Кобзаря» та «Короткої біографії Тараса Шевченка», збирали також за підписними листами, де зазначено 57 жертводавців [2, арк. 23, 48, 123, 139, 148, 149, 153, 157, 166, 174].

Ці видання мали неоціненне значення для просвіти краю, адже у 1921 році рівень освіченості українського населення Волині був удвічі нижчим, ніж серед

українського населення Галичини (серед галичан грамотних було 60,8 %, а серед жителів Волині – 31,2 %) [10, с. 25].

Успіх «Малого Кобзаря» активізував діяльність Видавничої секції «Просвіти». У 1922–1923 роках вона видала серії «Дитяча бібліотека», до якої увійшли віршові, прозові та драматичні твори (А. Животко «Одної ночі. Образок на 1 дію», Х. Майстренко «Рукавичка», А. Животко «Пелюстки. Збірка поезій», А. Животко «Будемо бавитися. Збірничок дитячих забав (жмуток 2)», «Тобі, Тарасе! Збірка поезій» та інші); «Книжечки з «Просвіти» – невеликі за обсягом видання на актуальні теми (О. Д. «Т-во «Просвіта» на селі. Ч. 1.», «До кращого життя через самоосвіту», «Громада – великий чоловік» та інші). Протоколи засідань секції у 1922 – на початку 1923 років свідчать про серйозні наміри щодо подальшого книговидання [3; 4; 5].

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Державний архів Тернопільської області. Ф. 2. Кременецьке повітове староство Волинського воєводства. Оп. 2. Спр. 462 (Інформація постерунків держполіції Кременецького повіту і акти проведення ревізії в читальнях українського товариства «Просвіта», а також відомості про ліквідацію читалень) [польськ., укр.]. 152 арк.

2. Державний архів Тернопільської області. Ф. 348. Кременецьке повітове управління товариства «Просвіта». Оп. 1. Спр. 16 (Оголошення, протоколи засідань членів Громадської Комісії по організації святкування річниці Тараса Шевченка, приблизні програми та інші матеріали українського товариства «Просвіта») [укр.]. 226 арк.

3. Державний архів Тернопільської області. Ф. 348. Кременецьке повітове управління товариства «Просвіта». Оп. 1. Спр. 413 (Протоколи засідань членів видавничої секції товариства «Просвіта», місячні звіти про роботу секції та інші матеріали) [укр.]. 46 арк.

4. Державний архів Тернопільської області. Ф. 348. Кременецьке повітове управління товариства «Просвіта». Оп. 1. Спр. 421 (Протоколи засідань, звіти та інші матеріали про роботу загального книжкового магазину Кременецького

повітового Союзу кооперативів і українського товариства «Просвіта») [укр.]. 146 арк.

5. Державний архів Тернопільської області. Ф. 348. Кременецьке повітове управління товариства «Просвіта». Оп. 1. Спр. 422 (Протоколи засідань видавничої секції українського товариства «Просвіта») [укр.]. 5 арк.

6. Кривецький І. Часописи Галицького Поділля: історико-бібліографічні матеріали з рр. 1882–1927. *Часописи Поділля : історично-бібліографічний збірник з нагоди 150-ліття першої газети на Україні (1776–1926) та 10-ліття існування УС РР* / склали М. Білинський, Н. Співачевський, та І. Кривецький ; за ред. В. Отамановського. Вінниця, 1927–28. С. 3–21.

7. Кременецький «Малий Кобзар» / вступна стаття, упорядк. Євгена Дороша. Тернопіль: Горлиця, 2003. 92 с.

8. Сидоренко Н. Аркадій Животко – невтомний трудівник на ниві української преси. *Українська періодика: історія і сучасність*: доп. та повідомл. десятої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 31 жовт. – 1 листоп. 2008 р. / НАН України. ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділення «НДЦ періодики»; за ред. М. М. Романюка. Львів, 2008. С. 73–84.

9. Чернихівський Г. Кременеччина від давнини до сучасності. Кременець: Папірус, 1999. 320 с.

10. IV Український статистичний річник 1936–1937 / ред. комітет: др. В. Кубійович та ін. Варшава; Львів: Видання українського економічного бюро; Друкарня НТШ у Львові, 1938.

**Яблонський Максим,**  
кандидат наук з соціальних комунікацій, доцент,  
Волинський національний університет імені Лесі Українки,  
[max.yablonsky@gmail.com](mailto:max.yablonsky@gmail.com)

## **ТВОРЧИСТЬ Т. ШЕВЧЕНКА В РЕДАКЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ ЧАСОПISУ «НОВІ ДНІ»**

**(НА МАТЕРІАЛІ АНАЛІТИКИ ПЕТРА ВОЛИНЯКА 1961 Р.)**

Часопис «Нові Дні» (Торонто, 1950–1997) має тривалу видавничу історію. Засновником місячника і незмінним редактором упродовж двох десятиліть був Петро Волиняк (псевдонім Петра Кузьмовича Чечета (1907–1969)). Досвід